

תצט), על המלחמות שיתרחשו בחלק ההוא של העולם, אשר הן מהסימנים המעידים שמתקרבת הגאולה האמיתית על ידי משיח צדקנו.

ולאור ההתרחשויות והניסים שצויינו לעיל, צריכה להתחזק עוד יותר ההכרה, שזהו הזמן של ההכנה הקרובה למילוי ההבטחה „והיתה לה' המלוכה”¹, כאשר כל העמים ישוכנעו ש„יש בעל הבית לבירה זו”², והכרה זו תביא אותם „לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד”³.

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' אבא הלוי
בן הרה"ח שו"ב ר' יואל הלוי ע"ה לוינ
נפטר ביום כ"ו אדר ה'תנש"א
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י בנו

הרה"ת ר' שלום דובער וזוגתו מרת טובה שיחיו
ומשפחתם שיחיו לוינ

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:

<http://www.torah4blind.org>

To dedicate an issue in honor of a loved one, call (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:

<http://www.torah4blind.org>

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ויקהל

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק טז

(תרגום הפשו)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק”

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה
שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח

יציאת מצרים –

הרי זהו הזמן המתאים להפנות את מלוא תשומת הלב אל הניסים והנפלאות שאירעו בימינו אלה, בימים הסמוכים לפורים שנה זו.

היו אלה ניסים גלויים לא רק לעם ישראל אלא גם לכל העמים, ועד ש"ראו כל אפסי ארץ" – הכל ראו את הניסים שהתרחשו בתקופה זו.

... על פי התנאים הטבעיים של העולם היה צפוי, שתהיה זו לא רק הכרזת מלחמה וכיוצא בזה, אלא שהמלחמה תגרור לתוכה עמים רבים ותתלהט עד כדי מלחמת עולם ר"ל; אך בפועל, למעלה מדרך הטבע, לא זו בלבד שנמנעה מלחמת עולם, אלא שגם המלחמה שפרצה – שככה.

בשעה שכל הסימנים הצביעו, שיש לצפות למלחמה קשה ולהכין צבא גדול ואדיר, מצוייד בכלי-נשק רבים ודווקא מהמתקדמים ביותר – הרי לאחר כל ההכנות, כפי שנהוג להיערך למלחמה ארוכה שאמורה להתמשך שבועות וחודשים – בא הניצחון בפועל בתוך זמן קצר ביותר!

הניצחון היה כל כך מופלא, שהוא מנע לא רק שפיכות דמים רבה בין אומות העולם (כפי שחששו תחילה), אלא הוא אף הביא לידי כך, שהאויב ישחרר, ובצורה טובה, חלק משבויי המלחמה ואפילו חלק מאלה שנישבו בעבר.

... יתירה מזו: אלה היודעים את המתרחש "מאחורי הקלעים" – המודעים לפרטים חסויים רבים שאינם מגיעים לידי פרסום – משיגים עוד יותר ויותר את פלאי הניסים והנפלאות בזמן הזה, בימים האלה.

* * *

במשך השנה הזאת – עלי' נתנו יהודים את השם והסימן: "היה תהא שנת נפלאות אראנו", ועוד קודם לכן, בסיומה של השנה שעברה, שצויינה על-ידי יהודים בסימן: "היה תהא שנת ניסים" – הודגש פעמים רבות הקשר לדברים שחז"ל גילו מראש (בילקוט שמעוני ישעי' רמז

ב. דברי רבי אלעזר וריש לקיש בגמרא

כדי להבין זאת יש להקדים ולהסביר: על השראת השכינה במשכן, דאקרי מקדש⁸, כבר נאמר בפסוק⁹, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, ומן הלשון ש, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם לומדים שהדבר קשור עם ענין נוסף – ושכנתי בתוך כל אחד ואחד¹⁰. ההסבר לענין השראת השכינה, בתוך המקדש הפרטי של כל יהודי הוא:

בסוף מסכת חגיגה נאמר בגמרא: אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: תלמידי חכמים אין אור של גיהנם¹¹ שולטת בהן¹² קל וחומר מסלמנדרא. ומה סלמנדרא שתולדת אש היא, הסך מדמה – אין אור שולטת בו, תלמידי חכמים, שכל גופן אש, דכתיב¹³ הלא כה דברי כאש נאום ה' – על־אחת־כמה־זוכמה. אמר ריש לקיש: אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחומר ממזבח הזהב. מה מזבח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב כמה שנים אין האור שולטת בו, פושעי ישראל שמלאין מצוות כרימון, דכתיב¹⁴ כפלח הרימון רקתך, אל תקרי רקתך אלא ריקנין שבך – על־אחת־כמה־זוכמה.

באופן פשוט הקשר בין שתי האמרות הוא: בהמשך לסוגיא הקודמת הדנה בציפוי המזבחות – מזבח הזהב והנחושת, מובאת אמרתו של ריש לקיש ש, אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל, קל וחומר ממזבח הזהב, שבה מודגש שהמזבח היה מצופה זהב, ובענין זה מובאת לפני כן גם אמרתו של רבי אלעזר ש, אין אור של גיהנם שולטת גם ב, תלמידי חכמים.

8 עירובין ב, א. וש"נ.
9 תרומה כה, ח.
10 ר"ח (שערי האהבה פ"ו ד"ה ושני פסוקים). ובכ"מ.
11 להעיר מזהר פרשתנו (רג, סע"ב). ועד"ו ח"ג רע"ג, א. וראה שם ח"ב פט, סע"ב) דלפי דאשא והייבין גהינם אית לון נייחא בשבת נצטוו בפרשתנו (לה, ג), לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת.
12 ראה גם זהר פרשתנו ר, רע"א. וז"א קלב, רע"א.
13 ירמ' כג, כט.
14 שה"ש ד, ג.

א. הארון – מקום התורה

על הפסוק¹, ויעש בצלאל את הארון" נאמר במדרש²: "בשעה שאמר הקדוש־ברוך־הוא למשה עשה המשכן, בא ואמר לבצלאל. אמר לו: מהו המשכן הזה? אמר לו: שישרה הקדוש־ברוך־הוא שכינתו בתוכו³ ומלמד לישראל תורה, אמר לו בצלאל: והיכן התורה נתונה? אמר לו: משאנו עושים את המשכן אנו עושין הארון, אמר לו: רבינו משה, אין כבודה של תורה בכך, אלא אנו עושין הארון ואחר־כך המשכן³, לפיכך זכה שיקרא על שמו, שנאמר: ויעש בצלאל את הארון".

ממדרש זה נראה, שמשמעות ענין הארון היא ענין בפני עצמו, הנפרד מהשראת השכינה במשכן, וכך מובן גם ממדרש אחר⁴, האומר שלאחר בנית המשכן אמר הקדוש־ברוך־הוא: "תקנתם אכסניא לעצמי ועכשיו תקנו אכסניא לתורה שתהא שרויה אצלי".

אין מובן: אמנם הארון הוא מקום התורה⁵, אבל גם עיקר השראת השכינה היה בתוך הארון ובאמצעותו⁶, כהסברו של הרמב"ן⁷ ש, עיקר החפץ במשכן הוא, מקום מנוחת השכינה שהוא הארון. כיצד ניתן, אפוא, להפריד ולומר, שכלל המשכן והמקדש הוא למען, השראת השכינה, והארון הוא, מקום התורה?"

* וסיום מס' חגיגה. וראה לעיל ע' 329 ואילך.
1) פרשתנו לו, א.
2) שמו"ד פרשתנו פ"ג, ב. וראה תנחומא כאן ו. (תנחומא רובערי ח).
3) ש"ש ר"ח ב. בתוכו: ה', "שישרה" – צע"ק מאגה"ק סכ"ג. וס"ס כה (קמא, א).
4) וכן ס"ל שם פ"ג, א. וראה במפרשי המדרש שם שדרשא זו פליגא על הא דברכות (נה, א) דבצלאל עשה המשכן תחלה. ועד"ו קה"ר פ"ז בפסוק יא (ולדעת היפ"ת כן ס"ל בשמו"ר שם, ד). וראה אה"ת פרשתנו ע' ב"רג. ואכ"מ.
5) מדרש אבכיר – טובא ביל"ש תרומה רמז שסה.
6) ראה גם שמו"ד פרשה לד, ב. וראה יומא עב, ב: מכאן לח"ז וכו'. ובכ"מ.
7) כפשתות הכתוב (תרומה כה, כב) ונועדתי לך שם גו'. וראה גם תנחומא פרשתנו ז: ולמה פ' בארון מלאכתו וכו' בשביל ששם צלו של הקב"ה שהוא מצמצם שם שכינתו. ולהלן שם: שהמשכן כולו לא נעשה אלא בשביל הארון שהשכינה בתוכו. ובכ"מ.
8) ר"פ תרומה.

א גוטן אופן, א טייל פון די מלחמה-געפאנגענע און אפילו א טייל פון די געפאנגענע פון פריער.

... און נאך מער: די וועלכע „ווייסן וואס ס'טוט זיך אינעווייניק" – זיינען באקאנט מיט גאר א סך איינצלהייטן וועלכע דערגרייכן ניט צו דער עפנטלעכקייט – באגרייפן א סך מער דעם וואונדער פון די נסים ונפלאות בזמן הזה בימים אלה.

* * *

במשך פון דעם יאר – אויף וועלכן אידן גיבן דעם נאָמען און סימן: „היה תהא שנת נפלאות אראנו", און נאָך פאַר דעם, ביים סוף פון פאַרגאַנגענעם יאר, באַצייכנט פון אידן מיטן סימן „היה תהא שנת נסים" – איז פיל מאָל באַטאַנט געוואָרן בנוגע וואָס חז"ל האָבן פאַראויס געזאָגט (אין ילקוט שמעוני ישעי' רמז תצט) וועגן די מלחמות וועלכע וועלן פאַרקומען אין יענעם טייל פון וועלט, אַז דאָס זיינען פון די סימנים אַז אַט-אַט קומט די גאולה האמיתית והשלימה דורך משיח צדקנו.

און אין אַנבליק פון די אויבנדערמאָנטע געשעענישן און נסים, דאַרף נאָך שטאַרקער ווערן דער באַוואוסטזיין, אַז דאָס איז די צייט פון הכנה קרובה צו דער ערפילונג פון דער הבטחה, „הייתה לה' המלוכה"¹, ווען אַלע פעלקער וועלן זיין איבערצייגט אַז „יש בעל הבית לבירה זו"², און די אַנערקענונג וועט זיי ברענגען „לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"³.

(ממכתב כללי, כ"ה אדר תנש"א)

בבואנו מימי הפורים – ימים של ניסים שהראה הקב"ה „בימים ההם בזמן הזה", ובהתקרבו אל חג הפסח – שבו אנו חוגגים את החג של „זמן חרותנו", ומודים לה' על הניסים והנפלאות שהראה בעת

(1) עובדי' א, כא.

(2) ראה ב"ר רפל"ט.

(3) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

אבל לפי זה אין מובן:

(א) אם כך, היתה צריכה להיכתב קודם אמרתו של ריש לקיש „קל וחומר ממזבח הזהב", ורק לאחר מכן, אימרתו של רבי אלעזר לגבי תלמידי חכמים, אשר לתוכנה אין שום קשר לעניינו.

(ב) עיקר הסוגיא על הקשר שבין פושעי ישראל לבין שליטת גיהנם, ועל גיהנם בכלל, מופיעה במסכת עירובין¹⁵, שגם שם מובאת אמרתו של ריש לקיש, שפושעי ישראל אין אור של גיהנם שולטת בהן... ואם כך, היתה הגמרא צריכה להביא שם גם את דברי רבי אלעזר „תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן...", שהרי (א) שם מובא עיקר הסוגיא בענין זה, לעומת מסכת חגיגה ששם מוזכר הענין רק בדרך אגב. (ב) מסכת עירובין היא לפני מסכת חגיגה.

(ג) דברי ריש לקיש „קל וחומר ממזבח הזהב .. שאין עליו אלא כעובי דינר זהב .. אין האור שולטת בו" מדגישים, לכאורה, את ההיפך ממסקנת הגמרא לפני כן, שלפי רבנן „מיבטל בטל ציפוי גביהו", שהציפוי של מזבח הנחושת והזהב בטל כלפי המזבחות (ולכן אין המזבח מקבל טומאה). ואילו במאמר ריש לקיש מודגשים העוצמה (חוסר הביטול) של ציפוי הזהב, שהציפוי נשמר ושמר על הכלי, על המזבח, עד אשר „אין האור שולטת בו"¹⁶.

ג. שאלות נוספות על האמרות בגמרא

בנוסף לכך יש להבין מספר דיוקים באמרות המובאות בגמרא. ומהם:

(א) ה„קל וחומר" הנלמד ממזבח הזהב לגבי „פושעי ישראל" פשוט וברור יותר כל-שכן לגבי תלמידי חכמים, שכשם שהזהב אינו מאפשר לאש לשלוט במזבח¹⁷, כך תורתם של התלמידי חכמים אינה מאפשרת לאור של גיהנם לשלוט בהם, גם אם עשו ענינים בלתי רצויים, שעליהם מגיע להם אור של גיהנם, אילולא זכות התורה.

(15) יט, א.

(16) ובפרט לפי פי' התוס' כאן ד"ה שאין (ראה חדא"ג שם) – שהציפוי של זהב מגין על העץ שלא ישרף.

(17) כפי פי' החדא"ג בתוס' (כנ"ל בהערה שלפניו).

ואין מובן: (א) כל האמרה לגבי תלמידי חכמים היא מיותרת, לכאורה, כי הדבר נלמד בפשטות מן האמרה לגבי פושעי ישראל¹⁸? (ב) ואם בכל זאת מביאה הגמרא אמרה מיוחדת לגבי תלמידי חכמים – מדוע יש צורך ב„קל וחומר" אחר (מן הסלמנדרא) בעוד אשר אפשר להשתמש באותו „קל וחומר", בענין המזבח? קושי זה מתחזק עוד יותר: סלמנדרא היא שרץ טמא¹⁹, או חיה²⁰ – ומדוע יש ללמוד לגבי תלמידי חכמים משרץ, בשעה שניתן ללמוד זאת ממזבח הזהב שבבית המקדש?

(ב) הן „תלמידי חכמים" שבאימרה הראשונה והן „פושעי ישראל" שבאימרה השניה נמצאים בגיהנם על עבירותיהם²¹, אלא שאור של גיהנם אינו שולט בהם (בראשונים – מפני היותם „תלמידי חכמים", ובאחרים – מפני שהם „מלאים מצוות"). מדוע, אפוא, מכנים את הראשונים „תלמידי חכמים", ואת האחרים „פושעי ישראל"?

ד. תלמידי חכמים – תורה, פושעי ישראל – מצוות

ההסבר לכל זה הוא:

ההתקשרות²² בין ישראל לקדוש-ברוך-הוא היא באמצעות שני ענינים: לימוד התורה וקיום המצוות. אך יש הבדל ביניהם: כאשר יהודי לומד תורה ומבין בשכלו את חכמת ה' יתברך, הוא מתאחד עם התורה ב„יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו .. להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופינה"²³, כל

(18) בתוס' עירובין (יט, רע"א): דפושעי ישראל פניהם משחירים* ואלו תלמידי חכמים כלל וכלל לא (וראה לקמן הערה 60). אבל כאן בהסוגיא אין רמז לחילוק זה (גם לא בפרש"י ותוס' כאן). וראה עיון יעקב לעין יעקב כאן שגם התוס' כאן בא לתרץ קושיא הנ"ל. וצ"ע. וראה פי' הר"ף והידושים לעי'.

(19) ראה תוס' כאן. פרש"י חולין קכו, א ד"ה סלמנדרא. (20) ראה פרש"י כאן. ענף יוסף, לעי' כאן. ערוך השלם בערכו.

(21) ראה ענף יוסף לעי' (בשם הר"ם דליאון).

(22) מצות מל' צוותא וחבור (לקו"ת בחוקותי מה, ג).

(23) תניא פ"ה.

– ועפ"ז הוא רק עי' ידיעת התורה (וכן „כולא חד"

* להעיד מר"ה (י, א): פניהם דומין לשולי קדירה. וראה מגילה יא, א.

הוספה

בשורת הגאולה

י.ז.

קומענדיק פון די ימי הפורים – טעג פון נסים, וואָס דער אויבערשטער האָט באַוווּזן „בימים ההם בזמן הזה“, און דערנענטערנדיק זיך צו חג הפסח – ווען מיר פראַווען דעם יום־טוב פון „זמן חרותנו“ און מיר דאַנקען דעם אויבערשטן פאַר די נסים ונפלאות וועלכע ער האָט באַוווּזן ביי יציאת מצרים –

איז איצט די פאסיקע צייט צו ציען די פולע אויפמערקזאמקייט אויף די נסים ונפלאות וועלכע האָבן פאַסירט נאַענט צו דעם היינטיקן פורים. דאָס זיינען געווען נסים גלויים אפענע נסים, ניט נאָר פאַר אידן, נאָר אויך פאַר אַלע פעלקער, ביז אַז „ראו כל אפסי ארץ“, אַלע האָבן געזען די גרויסע נסים וואָס זיינען פאַרגעקומען אין דעם זמן.

. . . לויט די נאַטירלעכע אומשטענדן אין דער וועלט, האָט עס געהאַלטן דערביי, אַז עס זאָל זיין ניט נאָר אַ מלחמה ערקלערונג א.ז.וו. נאָר אַז די מלחמה זאָל אַריינציען מערערע פעלקער און זיך צעפלאַקערן אין אַ וועלט־קריג, ר"ל – און למעלה מדרך הטבע הרגיל, איז ניט בלויז אויסגעמיטן געוואָרן אַ וועלט־מלחמה, נאָר אויך די שוין אָנגעהויבענע מלחמה איז איינגעשטילט געוואָרן.

בעת אַלע סימנים האָבן געוווּזן, אַז מ'דאַרף דערוואַרטן אַ שווערע מלחמה, און צוגרייטן אַ גאָר גרויסע אַרמיי מיט אַ סך כלי־זיין און דוקא פון די נייעסטע, און נאָך די אַלע צוגרייטונגען ווי ס'איז דער סדר ווען מ'גרייט זיך צו אַ לאַנגער מלחמה, וואָס דאַרף דויערן וואַכן, חדשים – איז דער נצחון געקומען אין גאָר אַ קורצער צייט!

דער נצחון איז געווען אַזוי וואונדערלעך, אַז ער האָט ניט נאָר פאַרמיטן אַ סך שפּיכות דמים צווישן אומות העולם (ווי מ'האָט מורא געהאַט), נאָר האָט געבראַכט דערצו, אַז דער שונא זאָל באַפרייען, אין

אצל פושעי ישראל (בדומה ל„תלמידי חכמים שגגות נעשו להם כדונות“²⁸), ומצד שני גם אי אפשר להסיק מפושעי ישראל לגבי תלמידי חכמים, כי תלמידי חכמים „גופן אש“, וזוהי מעלה מיוחדת שאיננה אצל פושעי ישראל²⁹.

ה. תלמידי חכמים – סלמנדרא, פושעי ישראל – מזבח הזהב

לפייזה מובן גם מדוע לומדים לגבי „תלמידי חכמים“ מ„סלמנדרא“, ולגבי „פושעי ישראל“ מ„מזבח הזהב“:

„סלמנדרא“ היא „תולדת האש“ כתלמידי חכמים אשר „כל גופן אש“, מהותם היא תורה. ב„קל וחומר“ זה מסביר רבי אלעזר פרט נוסף: מדובר כאן על תלמידי חכמים ש„גופן אש“, וכיצד יתכן שיחטאו? ומצד שני, אם כבר יש להם חטאים, שבגינם הם נמצאים בגיהנם, מדוע אין אור של גיהנם שולט בהם, והם נשארים במצב של „גופן אש“? על כך עונה ה„קל וחומר“ מן ה„סלמנדרא“ ש„תולדת האש היא“.

נאמר בגמרא³⁰ „עיקר טבילותא בנורא“ – הדרך העקרית להיטהרות מן הטומאה היא אש. ולכאורה, אם אש מטהרת מטומאה, הרי ברור שמן האש לא יכולה להיווצר טומאה, ואילו רואים שמן האש נוצרת סלמנדרא – שרץ טמא, ויחד עם זאת, הרי „הסך מדמה (של) הסלמנדרא) אין אור שולט בו“.

ומכך מובן שעל־אחת־כמה־זכמה תלמידי חכמים אשר „כל גופן אש“, למרות שייתכנו אצלם חטאים, מפני שהנשמה נמצאת בגוף בשר ודם בעולם הזה ש„הרשעים גוברים בו“³¹, בכל זאת עדיין „כל גופן אש“, ו„אין אור של גיהנם שולט בהן“.

28) בי"מ לג, ב. וי"ג. וראה הל' ת"ת לארמוה"ז פ"ד ס"ג.

29) ולדיך: יש מעלה בקיום המצות (שבאנשים פשוטים) – הביטול והקב"ע הנעשה בקיומן, משא"כ (בת"ח) ובלימוד התורה מכיון שעיקר (עבודתם) הוא (ב)השגה אינו מורגש בזה ביטול רצונו לגבי רצה"ע. וראה לקו"ש (המתורגם) ח"ט ע' 74. ושי"ע לענין מעלות הביטול שבוה"ג לגבי העבודה שבזמן הבית.

30) סנהדרין לט, ס"ע"א.

31) ע"ח הובא בתניא פ"ז.

מציאותו של האדם היא תורה. ואילו במצוות אין הדבר כך. אמנם, באמצעות קיום המצוות נעשה מקיים המצוה „מרכבה“ לרצון העליון, אבל אין הוא מתאחד עם המצוה, כמו עם התורה²⁴.

וזוהו ההבדל בין דברי רבי אלעזר לדברי ריש לקיש: רבי אלעזר מדבר על מעלת התורה אצל ישראל – „תלמידי חכמים“ – שבאמצעות התורה נעשה „גופן אש“, כלומר, (דברי כאש) תורה. הם מתאחדים לגמרי עם תורה ואלקות, עד שהתורה היא כל מציאותם, כדלעיל. ריש לקיש מדבר על מעלת המצוות – „מלאים מצוות כרימון“ – שאמנם באמצעות המצוות אין איחוד מוחלט בין המצוה לבין היהודי, אך בכל זאת הם „מלאים מצוות“²⁵, ולכן „אין אור של גיהנם שולט בהם“²⁶.

וזוהי גם משמעות הדיוק „מלאים מצוות כרימון“: בדיוק כשם שהרימון²⁷ מלא בגרעינים, אבל הגרעינים הם מציאות נפרדת, כך גם פושעי ישראל, למרות שהם מקיימים מצוות, אין „גופן מצוות“, אלא רק „מלאים מצוות כרימון“.

אף־על־פי־כן, למרות שלתלמידי חכמים יש יתרון ש„גופן אש“, אי אפשר ללמוד מ„פושעי ישראל“ ש„אין אור של גיהנם שולט בו“, ותלמיד חכמים, כי כאשר תלמיד חכם נכשל בעבירה חמור הדבר יותר מאשר

דלקמן), משא"כ באם לא ידע כו', אף (שבתושב"כ) מברך ברכת התורה (ראה לקו"ת ויקרא ה, ב). ויל"ע בהמשך תער"ב (שלהי תער"ג. ד"ה ויגדלו הנערים תרע"ה).

24) תניא שם ובפכ"ג.

25) אבל אין הפי' שאלו שבסוג השני הם יותר בעלי עבירה מכמו הסוג הא' דבת"ח. וראה תו"א (פ, סע"א): ע"ד מאור"ל ע"פ כו' שאפילו ריקנין שבך מלאים מצות כרימון כי ריקנין אין פי' פושעים ומורדים ח"ו רק שאין בהם תורה, אבל מלאים מצות וד"א. ומה שנק' פושעי ישראל ראה לקמן בפנים ס"ו. ובהערה 34. אבל ראה תו"א מו, ג (ובאהו"ת לשם ויחי תתשל, ב). ד"ח קי, ג.

26) ראה תו"א (סח, ב) בהמשך להמבואר דהמצות הן לבושים ומקיפין והתורה היא מוח ופנימיות: „אבל ת"ח אין אור של גיהנם שולט בו כי התורה והמצות הן הממרות מביית ומבחוץ“. אלא שבתו"א שם מבאר ב' הענינים בת"ח גופא, דהרי כל האומר אין לי אלא תורה כו' (יבמות קט, ב). אבל בכללות הרי"ו ב' סוגים בבב"י (ראה אנה"ק ס"ה. ובכ"מ), וזוהו ב' המימרות שבגמ'.

27) להעיר מאוה"ת במדבר ע' קכב. פלח הרמון שה"ש ג, ב.

לזה⁶¹ שגם במקדש הפרטי שבכל אחד ואחד מישראל ישנם שני הענינים של תורה ומצוות, שהם העיקר אצל כל אחד מן הסוגים הללו, תלמידי חכמים ופושעי ישראל⁶², ודברים אלו אינם יכולים להתבטל על-ידי העבירות שהן ציפוי בלבד לגבי עצם מציאותם⁶³.

(61 ועוד: במקדש עצמו הרי חובב מכפר על אדם (כנגמרא שם לפניו) ולכן בהמשך להמדובר ע"ד המזבח מביא ב' הסוגים שבמקדש הפרטי שצריכים כפרה. (62 ועפ"י יומתק מה שא"י בתנחומא (פקודי ה. ועד"ו שמור"ר פנ"א, ז) עה"פ משכן העדות: בזכות התורה והקרבנות אמר הקב"ה אני מציל אתכם מן גיהנם. שהם ב' הענינים תורה ומצוות שבקדש הכללי והפרטי. (63 והיינו, דהמשך שבהמירות שבגמ' לענין ציפוי המזבחות הוא לא מצד דברי ר"ל, ק"ו ממזבח הזהב" שהי' מצופה זהב, אלא בחתוכן דענין הציפוי בישראל שהן דברים בלתי רצויים שבטלים לגבי פנימיותם.

לפי זה מובן גם הסדר שבין האמרות: תחילה מביאה הגמרא את האמרה לגבי „תלמידי חכמים” ורק לאחר-מכן – לגבי „פושעי ישראל”, למרות שמזבח הזהב מוזכר רק באמרה השניה, לגבי פושעי ישראל – מפני שזהו הסדר בכלל „לימוד מביא לידי מעשה”⁶⁴, וכך גם בפעולה של השראת השכינה במקדש (הכללי והפרטי): תחילה ישנה המשכת עצמות ה' על ידי התורה, ולאחר-מכן יורד שפע זה ל„תחתונים” – על-ידי המצוות.

(משיחת כ"ף מנחם-אב תשל"א ד"ה פדה בשלום תשל"ב)

וק"ו ממזבח הזהב דר"ל הוא אדרבה לענין המצות בפושעי ישראל, שלגבי מעלת היחוד של תורה בת"ח הוא ע"ד ענין הציפוי, כנ"ל בפנים בארוכה. (64 ב"ק י, א. וש"נ.

לעומת זאת לגבי „פושעי ישראל”, שהם „מלאים מצוות”, מביאים קל וחומר ממזבח הזהב שהוא מצופה זהב, כי באמצעות המצוות נעשה היהודי רק „מצופה”, הוא נעשה מוקף ועטוף במצוה והמצוה מגינה עליו³², אבל אין הוא מתאחד ממש עם המצוה, כבלימוד התורה.

1. ההסבר לכינויים „תלמידי חכמים” ו„פושעי ישראל”

לפייזה מובנת הסיבה לכך שהראשונים מכונים „תלמידי חכמים” והאחרים – „פושעי ישראל”:

כיון שתלמידי חכמים „גורן אש”, הרי אי-אפשר לכנותם פושעי ישראל וכדומה. יתר-על-כן, אסור לבנותם. על-ידי ביווי תלמידי חכמים, מבזים את התורה, כי אין אפשרות להפריד בין התלמיד חכם לבין התורה, כנאמר בגמרא³³, „תלמיד חכם שסרח אין מבזין אותו בפרהסיא”. לפיכך אומרת הגמרא „תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהן”, ומכך מובן מאליהו שהיו אצלם ענינים בלתי רצויים.

לעומת זאת לגבי אנשים פשוטים, למרות שהם מלאים מצוות כרימון, הרי אפשר לבנות אותם בלי לפגוע במצוות שהם קיימו, כי מהותם איננה המצוות, הם רק „מלאים מצוות”, כדלעיל.

ואדרבה: הגמרא מקפידה לכנותם „פושעי ישראל” ולבנותם³⁴, כי בזיונם הוא חלק מכפרתם. כדברי הגמרא³⁵ על חזקיהו ש„גירר עצמות אביו על מטה של חבלים”.

(32 ראה תוס' ד"ה שאין, ובחדא"ג. וע"פ המובן בפ"י המשניות להרמב"ם כלים פ"א מ"ד, וכפ"י מהר"י קורקס בדעתו (חובב לעיל ע' 322 הערה 20), שטעם רבנן (בגמ' לפני"ו שהמזבחות אינן מקבלים טומאה) מפני שהן מצופין היינו (גם) שהציפוי מבטל להכלי שלא יקבל טומאה, תומתק ביותר השייכות כאן (ראה לקמן בפנים סי"א) בפושעי ישראל שהמצוות (שהם לבושים – ציפוי) פועלים הביטול דמחותם (שע"ש זה נקראו) פושעי ישראל, שאין אש של גיהנם שולטת. (33 מנחות צט, ב.

(34 ועפ"ו מתורץ דיוק התוס' כאן (ד"ה פושעי ישראל) וכמפורשי הע"י – כי זה שנק' פושעי ישראל הוא לא מצד היותם פושעים יותר מת"ח. וראה לעיל הערה 25. ולהעיר דגדולה מזו מצינו בהקדמה לאמ"ב (חובב בד"ה זכור תר"פ ספ"א) דמי שאינו משתדל להבין אחדות הוי' הוא בכלל „פושעי ישראל (בנשמתם)”. (35 פסחים נו, א. ובפרש"י, ברכות י, ב. ובפרש"י.

ז.

הארון והקרבנות

מדברי חז"ל³⁶ שהובאו לעיל „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם” – „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך כל אחד ואחד מישראל”, מובן, שבדיוק כשם שבמשכן הפרטי ישנם שני הענינים של תורה ומצוות, כך הם קיימים גם במקדש ובמשכן הכללי:

ההסבר לכך הוא: לגבי מטרת המשכן והמקדש ישנן שתי דעות. דעת הרמב"ן היא, שעיקר תכלית המשכן היא „מקום מנוחת השכינה שהוא הארון”. ולדעת הרמב"ם³⁷ התכלית היא „להיות מקריבים בו קרבנות”.

ויש-לומר, שבענין זה מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: ב„ושכנתי בתוכם” שבמשכן ישנם שני ענינים: א) שבמשכן תהיה אלקות בגלוי, באופן של איחוד. ב) שהשראות השכינה תהיה „בתחתונים”, באמצעות בירור וזיכוך הענינים התחתונים והגשמיים, בדומה למצוות, המתבצעות דוקא בדברים גשמיים.

ואלה שני הענינים של „ארון” ו„קרבנות” והמשכן בכלל:

א) בארון (התורה) היתה אלקות בגלוי, „מקום הארון אינו מן המדה”³⁸ – נראה היה בגלוי שהמציאות של המקום הגשמי של הארון היא אלקות, שהוא „גמנע הנמנעות”³⁹, מדה מדויקת דוקא של אמתים וחצי וגו', וביחד עם זאת אינו מן המדה – וזוהי מעלת האיחוד המתבצע באמצעות התורה⁴⁰, כנ"ל.

ב) ענין הקרבנות, והמשכן בכללותו, שלקחו י"ג⁴¹ (או ט"ז⁴²) דברים גשמיים והפכום למקדש לה', הוא השראת והורדת השכינה

(36 ראה לעיל הערה 10.

(37 ריש הל' ביהב"ח. ספהמ"צ מ"ע כ. חובב (ב) הדיעות) ונתבאר בלקו"ש ח"א ע' 116 ואילך.

(38 יומא כא, א. מגילת י. ב. ב"ב צט, א. וראה לקו"ש ח"א ע' 319 ואילך.

(39 שו"ת הרשב"א ח"מ ס' תית. ס' החקירה להצ"צ ע' 68 ואילך.

(40 ראה תניא פנ"א-נג. ספ"ז.

(41 שהש"ר פ"ד, יג. זה"ב קמח, א. נתחומא תרומה ה. חובב בפרש"י ר"פ תרומה. ועוד. וראה אוה"ת תרומה ע' א'שפג (ושם: שהם לנגד הי"ג ת"ד כו' שנמשך ע"י מעשה המצות דוקא). א"שצ.

(42 בחיי תרומה כה, ז. כלי יקר שם, ג. וראה זהר שם קלה, א.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

☞ ☞ ☞

ויה"ר שע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

☞ ☞ ☞

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח

לעולם ועד

לתחתונים⁴³, בדומה לזיכוך הדברים הגשמיים על-ידי קיום המצוות. אמנם, גם במשכן בכלל ובקרבתות בפרט היה גילוי אלקות, היו ניסים וכדומה, אבל לא היה זה באופן שהמצוות של גוף הדברים הגשמיים נהפכה לאלקות⁴⁴.

ח. אכסניא לעצמי – אכסניא לתורה

לפייזה מובן מדוע מבדילים המדרשים שהובאו בתחילת השיחה בין הארון לבין המשכן בכללותו, למרות שבאופן כללי היתה השראת השכינה במשכן גם באמצעות הארון, כי באופן פרטי יש כאן שני ענינים:

(א) „אכסניא לעצמי” – המשכת השכינה בדברים הגשמיים שבמשכן ובעבודת הקרבנות, בדומה לענין המצוות, קישור האלקות לעולם – „אכסניא” ודירה בעולם הזה הגשמי.

(ב) „אכסניא לתורה” – השראת השכינה בארון, באופן של איחוד, שהאלקות מאוחדת עם הארון, ומקום הארון, כדלעיל. בדומה לענין של תלמידי חכמים⁴⁵, שבאמצעות התורה נעשה, „גורן אש”⁴⁶.

ט. תורה – איחוד מצוות – התבטלות

ההבדל שהוזכר לעיל בין התורה למצוות באופן פעולתם במקדש הפרטי, ביהודי הלומד תורה ומקיים מצוות, וכן במקדש הכללי, נובע מן ההבדל ביניהם כפי שהם קשורים לאלקות⁴⁷:

[43] ראה בארוכה לקו"ש ח"ג פ' תרומה. ח"ו [המתורגם] ע' 209 ואילך. ובכ"מ.

[44] ולא ידך: אף שגם הארון (תורה) הוא מדברים גשמיים, אעפ"כ להיותו מיוחד בתכלית ועד שמקום ארון אינו מן המדה, א"י אמיתית הענין (דירה ב)תחתונים. בדוגמת המבואר (ראה לקו"ש תרומה בהערה שלפנ"ו) שיעיקר הענין דושכנתי בתוכם – דירה בתחתונים הוא לא בקיום המצות כ"א בענין הרשות בכל מנשך לשיש ובכל דוכין דעוהו כו'. [45] ראה קיצורים והערות לתניא פ"ה (ע' צ) לענין המע' ש,בידיעת התורה כו' גם חכמת ה' בקרבנו" – על דרך צמצם שכנינו כו'."

[46] ובמרבין ר"פ תרומה להיות שמבאר, שסוד המשכן הוא שיהי' הכבוד אשר שכן על ה"ס" שיהי' גילוי השכינה כמו במ"ת (הובא ונתבאר באוה"ת תרומה ס"ע א'אתכה ואלך) לכן דייק, מקום מנוחת השכינה שהוא הארון". [47] וכן משמע מתניא פכ"ג, ובקיצורים והערות לשם (ס"ע קד ואלך). וראה אוה"ת ואתחנן דרושים עה"פ ושנתם בבניאר תלמוד גדול או מעשה.

על התורה נאמר⁴⁸, „אורייתא וקודשא בריך” הוא כולא חד”. כלומר, התורה והאלקות הם מציאות אחת, ולא כשני דברים המחוברים זה לזה.

לעומת זאת המצוות, שהן רצון העליון, נקראות „אברין דמלכא”⁴⁹, כאיברים למטה, שלמרות שהם בטלים לנפש, הם אינם מאוחדים עמה ממש. המצוות הן הוראות לאדם, ולא כתורה שקיימת גם לפני שהאדם לומד אותה⁵⁰.

לכן, כאשר יהודי לומד תורה, חכמת ה' המאוחדת עם אלקות, הוא מתדבק ומתאחד עם תורה ואלקות.

אבל כאשר יהודי מקיים מצוה ומבצע את רצון ה' וציוויו, הרי הוא מתבטל כלפי רצון ה', אך אינו מתאחד עם המצוה.

י. „ושכנתי בתוכם” – תורה ומצוות

לפייזה ניתן להבין טוב יותר שלענין של „ושכנתי בתוכם”, עשיית דירה לה' יתברך בתחתונים⁵¹, יש צורך הן בענין של תורה והן בענין של מצוות.

כוונת הקדוש-ברוך-הוא בכך שנתאוו להיות לו יתברך דירה בתחתונים היא, שעצמותו יתברך⁵² תשרה כאן למטה בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו⁵³. ולשם עצמותו של ה' ממש, (ב) ענין שיגרום לכך שהשפעה זו תרד לתחתונים.

וזהו ההבדל בין תורה למצוות: על-ידי התורה, שאורייתא וקודשא-ברוך-הוא כולא חד, יורד השפע של עצמות האלקות⁵⁴, אבל

[48] הובא בתניא שם בשם הוהר. וראה זו"א כו', א. ח"ב ס, א. ת"ז ת"ז בתחלתו. לקו"ת נצבים מו, א.

[49] תקי"ו (סוף תל"א) הובא בתניא שם.

[50] ראה קדוה"ע שם (ע' קה). וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 66.

[51] נתחומא נשא טו. וראה גם במדבר ר"פ, ו. תניא פל"ו. ד"ה יוש של ר"ה תרס"ו.

[52] ראה המשך תרס"ו שם (ס"ע ג) ובכ"מ.

[53] תניא שם.

[54] ראה תניא פנ"א.ג. ספ"ז. וראה [לענין המשכן] לעיל הערה 6. ובתחומא שם בסופו: וכל מקום שהתורה שם השכינה שם עמה. – נמצא פעולת התורה בשתיים: (א) ממשכה העצמות, (ב) יהוד, כולא חד. ו"ל דדוקא לפעולה ה"ב צ"ל באופן ד,דיעת התורה" (ראה תניא פ"ה).

אין היא גורמת לכך ששפע זה ירד לתחתונים, כי גם כאשר יורדת התורה למטה היא נעלית מ,התלבשות⁵⁵ בדברים תחתונים וגשמיים⁵⁶.

לעומת זאת המצוות הן „אברין דמלכא”, וכאשר הן יורדות למטה, הן „מתלבשות” בדברים גשמיים, ואדרבה: זהו כל ענין המצוות – ביצוע של המצוות בדברים תחתונים וגשמיים ועל-ידייך בירוים וזיכום. ולכן אפשר באמצעותן להביא לידי הורדת והשראת השפע של עצמות האלקות לתחתונים⁵⁷.

יא. ההסבר לקשר ולסדר שבין האמרות שבגמרא

לפי זה מובן גם הקשר שבין שתי האמרות ש,אין אור של גיהנם שולטת” ב,תלמידי חכמים” ו,בפושעי ישראל” לבין הסוגיה

ועפ"ו „אכסניא לעצמי” שקודם „אכסניא לתורה” – היינו לא לעצמות. ויתרה מזה מצינו – לפני מ"ת (שעדיין קיימת הגזירה דעליונים לא ירדו למטה) – נקרא מקום ביהמ"ק בית מלוג (סנה' צה, ב).

[55] ראה ד"ה ויאמר משה תש"ד פ"כ. וראה ברכות כב, א. ובהסגנון בלקו"ש כרך ח' ע' 352.

[56] ועד"ו בנפש האדם, דלהיות שהתורה פועלת יחוד האדם, ה"ז רק בבחי' העליונה שבאדם „שכל”, וגם בלבושים רק במחשבה ודיבור ולא כח התחתון שבאדם – מעשה, כבתניא פכ"ג ופל"ו, ולכן צריך למצות דוקא. ועד"ו הג"ל הערה 44 לענין הארון.

[57] כמבואר בתניא פל"ו. ולהעיר מאוה"ת ואתחנן שם. ומה שלפעמים מבואר שהמשכת העצמות היא ע"י קיום המצות ופעולת התורה היא שהעצם יהי' בגילוי (ראה לקו"ש ח"ח [המתורגם] ע' 194. לקו"ש ח"ח ע' 353) – הרי: (א) זהו בדרגא התחתונה שבתורה (כפי שהיא בהשתלשלות), אבל ע"י בחי' העליונה שבתורה פנימיות אבא שהוא פנימיות עתיק (ראה לקו"ת ס"פ בהעלותך) – נעשית המשכת העצמות. (ב) המשכת העצמות היא ע"י מעשה מצות דוקא, לפי שהכוונה ד,נתאוה הקב"ה כו" – שהיא בעצמותו ית, למעלה מטש"ד (כמבאר אדה"ו – המשך תרס"ו בתחילתו) – היא ב,תחתונים דוקא, ש,אין תחתון למטה ממנו” שמושלל מגילוי אור (ראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 21 ואילך), ובאדם גופא – ה,תחתון” שבו – מעשה המצות דוקא (ראה התמים ח"א ע' ל), אלא שהמשכת גילוי העצמות במצות הוא ע"י התורה, ד"הי יחינו תרצ"ד פ"ז. וראה אגה"ק ס"כ (ושם בסופו) נודל מעלת המצות מנשיות). ועוד,

ולהעיר גם מסידור (צה, ג. ביאור למש' בלק"א פנ"ב"ג), שהטעם שכלוחות שבארון ה' גילוי עצמות אוה"ס (שלא ע"י השתלשלות), מפני י"ד הברות שכלוחות אבן שהן בדברים תחתונים דוקא.

שלפניהן, ומדוע הן מובאות דוקא במסכת חגיגה ולא במסכת עירובין:

משמעות שתי האמרות היא, שיש להתבונן בפרטי הדברים, ואז רואים שאצל יהודים – הן תלמידי חכמים והן פושעי ישראל – העבירות הן רק ציפוי ודבר טפל, והעיקר שבהם הוא טוב וקדושה.

וזה מובא בהמשך לסוגיה לגבי המזבחות שבמקדש, שהם אינם נטמאים, כיוון שהתבוננות בפרטי הדברים מוכיחה שציפוי המתכות בטל לגבי עיקר המזבח⁵⁸.

וכיוון שבהשראת השכינה במשכן ישנם שני הענינים⁵⁹, ענין התורה וענין המצוות, לפיכך מביאה הגמרא⁶⁰ בהמשך

[58] כמבואר כ"ז בארוכה לעיל ע' 329 ואילך (סעיף יא.

[59] להעיר מפרש"י (תצהו כט, מב): ויש מרבתינו ..

שמעל מזבח הנחושת ה' הקב"ה מדבר .. ויא' מעל הכפרת. [60] מש"כ במס' עירובין מכיון שאין המדובר בענין המזבח – המקדש, א"צ לפרש במקדש הפרטי ת"ח ופושעי ישראל. ו"ל שבפושעי ישראל טעם נכלים גם ת"ח, ואין זה בזיון להתורה שלהם, כי אין מפורש הדיבור אודותם, כי נכללו יחד.

ועפ"ו י"ל (ע"ד הרמו עכ"פ) השינוי בהמימרות, שבנוגע לת"ח מתחיל ר"א, ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן, ובענין לפושעי ישראל מתחיל ר"ל, אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל” (כפי הגי' בגמרא. מש"כ בע"י. וכ"פ ג' התוס' ורי"ח כאן). שלכאורה ה"ז שינוי לא רק בסגנון: כשאמרם „ת"ח אין אור של גיהנם שולטת”, הרי הסוגיא הוא ע"ד ת"ח, (שאין האור שולטת בהן): ומהלשון „אין אור של גיהנם שולטת בפושעי ישראל” משמע שולטת הוא – ב,אור של גיהנם”, (ועל"י אמרים שאינה שולטת בפושעי ישראל”. ובמס' עירובין הגירסא שלפנינו היא „פושעי ישראל אין אור של גיהנם כו"” וכחסגנון של ר"א כאן בנוגע לת"ח.

והביאור: מאר' דמימרא בנוגע לפושעי ישראל הוא ר"ל, ור"ל מכיון שה' נזרח דיבורו ביותר, ונזרח לדרבן רק עם אינשי דמעלי (וביותר – ראה יומא ט, סע"ב) כשיש ברירה – לא קבע דיבורו בענין פושעי ישראל כ"א בברייתו של הקב"ה אור של גיהנם (פסחים נד, א). אבל בעירובין מכיון שאין מבדיל ת"ח בפ"ע – שמוה מובן שבעניני סוגיא היא פושעי ישראל שולל רק פושעי אוה"ת (ראה שם: הא בפושעי ישראל ר"ל ובפושעי אוה"ת) אבל (גם) ת"ח בכלל – לית לן בה. (ובתוס' שם מיישב הסוגיא דחגיגה.

ובכמה דפוסי דהש"ס –

בדפוס ראשון (וויניצ'י, ר"פ): אמטרדם, ת"ז: ברלין פרנקפורט, תצ"ד: (ובשער שם: כפי אשר נדפס בבס"ליא) וכאשר נדפס שני פעמים פה ק"ק פ"פ דאדר) – ליתא תוס' זה. כן ליתא בע"י דעירובין אמטרדם תק"א, פיורדא תקכ"ו: ברלין, חורב, תרפ"ו ובש"ס – בדפוס אמטרדם תצ"ד: וולצבך תקכ"ו – נמצא תוס' זה כבש"ס ויולגא באותיות קטנות ובחצאי ריבונג).